

Seminar 5

Serii Taylor

Probleme rezolvate

Problema 5.1. Să se dezvolte în serie Taylor următoarele funcții în jurul punctelor indicate, stabilind și mulțimea de valabilitate pentru dezvoltările obținute

a) $f(x) = \frac{1}{2x+3}, \quad x_0 = 1$	b) $f(x) = \frac{3x}{x^2+5x+6}, \quad x_0 = 0$
c) $f(x) = \frac{x^2}{(1+x^2)^5}, \quad x_0 = 0$	d) $f(x) = \frac{1}{\sqrt{4-x^2}}, \quad x_0 = 0$
e) $f(x) = \ln \frac{2-x}{3+x}, \quad x_0 = 0$	f) $f(x) = \operatorname{sh}^2 \frac{x}{2}, \quad x_0 = 0$
g) $f(x) = \sin 2x \cdot \cos 3x, \quad x_0 = 0$	h) $f(x) = \operatorname{arctg} x, \quad x_0 = 0$
i) $f(x) = x \ln(x + \sqrt{x^2+9}), \quad x_0 = 0$	j) $f(x) = \int_0^x \frac{\sin t}{t} dt, \quad x_0 = 0$
k) $f(x) = (x^2 - x + 1)e^{-x}, \quad x_0 = 0$	

Pentru funcția de la punctul k) să se calculeze $f^{(2021)}(0)$.

Soluție 5.1. a) Facem schimbarea de variabilă $u = x - x_0 = x - 1$ pentru a obține o dezvoltare în jurul lui 0. Folosind seria geometrică avem

$$\begin{aligned} \frac{1}{2x+3} &= \frac{1}{2(u+1)+3} = \frac{1}{2u+5} = \frac{1}{5} \cdot \frac{1}{1+\frac{2u}{5}} = \frac{1}{5} \cdot \frac{1}{1-\left(-\frac{2u}{5}\right)} \\ &= \frac{1}{5} \sum_{n=0}^{\infty} \left(-\frac{2u}{5}\right)^n = \frac{1}{5} \sum_{n=0}^{\infty} \left(-\frac{2}{5}\right)^n u^n = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-2)^n}{5^{n+1}} (x-1)^n. \end{aligned}$$

Din condiția $\left|-\frac{2u}{5}\right| < 1$, rezultă $|u| < \frac{5}{2}$, care este echivalent cu $x \in \left(-\frac{3}{2}, \frac{7}{2}\right)$, care este mulțimea de valabilitate a seriei.

b) Despărțim în fracții simple

$$f(x) = \frac{3x}{x^2+5x+6} = \frac{3x}{(x+2)(x+3)} = \frac{A}{x+2} + \frac{B}{x+3},$$

cu $A = -6$ și $B = 9$. Folosim din nou seria geometrică

$$\frac{1}{1-x} = \sum_{n=0}^{\infty} x^n = 1 + x + x^2 + x^3 + \dots, \quad |x| < 1$$

și obținem

$$\begin{aligned} f(x) &= \frac{-6}{x+2} + \frac{9}{x+3} = \frac{-3}{1+\frac{x}{2}} + \frac{3}{1+\frac{x}{3}} = -3 \sum_{n=0}^{\infty} \left(-\frac{x}{2}\right)^n + 3 \sum_{n=0}^{\infty} \left(-\frac{x}{3}\right)^n \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \left[\frac{3(-1)^{n+1}}{2^n} + \frac{(-1)^n}{3^{n-1}} \right] x^n \end{aligned}$$

Din condițiile $|\frac{-x}{2}|$ și $|\frac{-x}{3}|$ obținem $x \in (-2, 2)$, mulțimea de valabilitate a seriei.

c) Folosim seria binomială

$$(1+x)^\alpha = \sum_{n=0}^{\infty} \binom{\alpha}{n} x^n, \quad |x| < 1, \quad \text{unde } \binom{\alpha}{n} = \frac{\alpha(\alpha-1)\cdots(\alpha-n+1)}{n!}.$$

Avem

$$\begin{aligned} f(x) &= \frac{1+x^2-1}{(1+x^2)^5} = \frac{1}{(1+x^2)^4} - \frac{1}{(1+x^2)^5} = (1+x^2)^{-4} - (1+x^2)^{-5} \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \binom{-4}{n} x^{2n} - \sum_{n=0}^{\infty} \binom{-5}{n} x^{2n} = \sum_{n=0}^{\infty} \left[\binom{-4}{n} - \binom{-5}{n} \right] x^{2n} \end{aligned}$$

Pentru că

$$\binom{-4}{n} = \frac{(-4)(-5)\cdots(-4-n+1)}{n!} = \frac{(-1)^n 4 \cdot 5 \cdots (n+3)}{n!} = \frac{(-1)^n (n+1)(n+2)(n+3)}{6}$$

și

$$\binom{-5}{n} = \frac{(-5)(-6)\cdots(-5-n+1)}{n!} = \frac{(-1)^n (n+1)(n+2)(n+3)(n+4)}{24}$$

obținem dezvoltarea

$$\begin{aligned} f(x) &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n (n+1)(n+2)(n+3)}{24} (4 - (n+4)) x^{2n} \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^{n+1} n(n+1)(n+2)(n+3)}{24} x^{2n}. \end{aligned}$$

Din condiția $|x^2| = |x|^2 < 1$ rezultă $|x| < 1$, adică $x \in (-1, 1)$.

d) Folosim seria binomială

$$\begin{aligned} f(x) &= (4-x^2)^{-\frac{1}{2}} = 4^{-\frac{1}{2}} \left(1 - \frac{x^2}{4}\right)^{-\frac{1}{2}} = \frac{1}{2} \left(1 + \left(-\frac{x^2}{4}\right)\right)^{-\frac{1}{2}} \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \binom{-\frac{1}{2}}{n} \left(-\frac{x^2}{4}\right)^n = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-\frac{1}{2}) \cdot (-\frac{3}{2}) \cdots (-\frac{1}{2} - n + 1)}{n!} \left(-\frac{x^2}{4}\right)^n \\ &= 1 + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1 \cdot 3 \cdots (2n-1)}{8^n n!} x^{2n}. \end{aligned}$$

Dezvoltarea este valabilă pentru $\left|-\frac{x^2}{4}\right| < 1$, adică $x \in (-2, 2)$.

e) Folosim dezvoltarea în serie a funcției logaritm

$$\ln(1+x) = \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n-1} \frac{x^n}{n} = x - \frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{3} - \cdots, \quad |x| < 1$$

și obținem

$$\begin{aligned} f(x) &= \ln(2-x) - \ln(3+x) = \ln 2 + \ln\left(1 - \frac{x}{2}\right) - \ln 3 - \ln\left(1 + \frac{x}{3}\right) \\ &= \ln 2 - \sum_{n=1}^{\infty} \frac{x^n}{2^n n} - \ln 3 - \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n-1} \frac{x^n}{3^n n} = \ln \frac{2}{3} - \sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{1}{2^n} + \frac{(-1)^{n-1}}{3^n}\right) \frac{x^n}{n}. \end{aligned}$$

Din condițiile $|\frac{-x}{2}|$ și $|\frac{x}{3}|$ rezultă $x \in (-2, 2)$.

f) Funcția sinus hiperbolic este definită prin

$$\operatorname{sh} x = \frac{e^x - e^{-x}}{2}.$$

Folosind dezvoltarea în serie a funcției exponențiale

$$e^x = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^n}{n!} = 1 + x + \frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{3!} + \dots,$$

va rezulta

$$\begin{aligned} f(x) &= -\frac{1}{2} + \frac{1}{4}e^x + \frac{1}{4}e^{-x} = -\frac{1}{2} + \frac{1}{4} \sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^n}{n!} + \frac{1}{4} \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n x^n}{n!} \\ &= \frac{1}{4} \sum_{n=1}^{\infty} \frac{x^n}{n!} [1 + (-1)^n] = \frac{1}{2} \sum_{p=1}^{\infty} \frac{x^{2p}}{(2p)!}. \end{aligned}$$

g) Folosind dezvoltarea în serie a funcției sinus:

$$\sin x = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{x^{2n+1}}{(2n+1)!} = x - \frac{x^3}{6} + \frac{x^5}{5!} - \dots,$$

obținem

$$f(x) = \frac{1}{2} (\sin 5x - \sin x) = \frac{1}{2} \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{5^{2n+1} - 1}{(2n+1)!} x^{2n+1}.$$

h) Derivata funcției se poate dezvolta în serie în felul următor:

$$f'(x) = \frac{1}{1+x^2} = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n x^{2n}.$$

Va rezulta prin integrare că

$$f(x) = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{x^{2n+1}}{2n+1} + C.$$

Pentru $x = 0$ avem $f(0) = C$. Dar $f(0) = \operatorname{arctg} 0 = 0$. Obținem $C = 0$ și

$$\operatorname{arctg} x = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{x^{2n+1}}{2n+1}.$$

□

i) Pornim de la

$$[\ln(x + \sqrt{x^2 + 9})]' = \frac{1}{\sqrt{x^2 + 9}} = (9 + x^2)^{-\frac{1}{2}} = 9^{-\frac{1}{2}} \left(1 + \frac{x^2}{9}\right)^{-\frac{1}{2}} = \frac{1}{3} \sum_{n=0}^{\infty} \binom{-\frac{1}{2}}{n} \left(\frac{x^2}{9}\right)^n,$$

dezvoltare valabilă pentru $x \in (-3, 3)$, obținem prin integrare

$$\ln(x + \sqrt{x^2 + 9}) = \frac{1}{3} \sum_{n=0}^{\infty} \binom{-\frac{1}{2}}{n} \left(\frac{1}{9}\right)^n \cdot \frac{x^{2n+1}}{2n+1} + C.$$

Pentru $x = 0$ se obține $\ln 3 = 0 + C$, adică $C = \ln 3$. Ținând cont că

$$\binom{-\frac{1}{2}}{n} = \frac{\left(-\frac{1}{2}\right) \cdot \left(-\frac{3}{2}\right) \cdots \left(-\frac{1}{2} - n + 1\right)}{n!} = \frac{1 \cdot 3 \cdots (2n-1)}{2^n n!} = \frac{(2n)!}{4^n (n!)^2}$$

obținem

$$f(x) = x \ln(x + \sqrt{x^2 + 9}) = \frac{1}{3} \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(2n)!}{36^n (n!)^2} \cdot \frac{x^{2n+1}}{2n+2} + \ln 3, \quad x \in (-3, 3).$$

j) Folosind dezvoltarea lui $\sin t$ obținem

$$\begin{aligned} f(x) &= \int_0^x \frac{1}{t} \cdot \sin t \, dt = \int_0^x \frac{1}{t} \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n+1)!} t^{2n+1} \, dt = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n+1)!} \int_0^x t^{2n} \, dt \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n+1)! 2n+1} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n+1)!(2n+1)} \cdot x^{2n+1}, \quad x \in \mathbb{R}. \end{aligned}$$

k) Avem

$$\begin{aligned} f(x) &= (x^2 - x + 1)e^{-x} = (x^2 - x + 1) \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n x^n}{n!} \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n x^{n+2}}{n!} - \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n x^{n+1}}{n!} + \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n x^n}{n!} \\ &= \sum_{m=2}^{\infty} \frac{(-1)^{m-2} x^m}{(m-2)!} - \sum_{p=1}^{\infty} \frac{(-1)^{p-1} x^p}{(p-1)!} + \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n x^n}{n!} \\ &= \sum_{k=2}^{\infty} \frac{(-1)^{k-2} x^k}{(k-2)!} - x - \sum_{k=2}^{\infty} \frac{(-1)^{k-1} x^k}{(k-1)!} + 1 - x + \sum_{k=2}^{\infty} \frac{(-1)^k x^k}{k!} \\ &= 1 - 2x + \sum_{k=2}^{\infty} \frac{(-1)^k x^k}{k!} (k^2 + 1), \quad x \in \mathbb{R}. \end{aligned}$$

Coeficientul lui x^k din seria Taylor este $\frac{f^{(k)}(0)}{k!}$. Se obține

$$f^{(2021)}(0) = 2021! \frac{(-1)^{2021} (2021^2 + 1)}{2021!} = -(2021^2 + 1).$$

Probleme propuse

5.2. Să se dezvolte în serie Taylor următoarele funcții în jurul punctelor indicate, precizând și mulțimea de valabilitate pentru dezvoltarea obținută

$$a) f(x) = \frac{1}{3x-2}, \quad x_0 = -1$$

$$b) f(x) = \sqrt{1+x}, \quad x_0 = 1$$

$$c) f(x) = \frac{1}{(x-1)(3x+1)}, \quad x_0 = 0$$

$$d) f(x) = \frac{1}{2} \ln \frac{1-x}{1+x}, \quad x_0 = 0$$

$$e) f(x) = \cos^2 x, \quad x_0 = 0$$

$$f) f(x) = \ln(x + \sqrt{1+x^2}), \quad x_0 = 0$$

$$g) f(x) = e^{-x^2}, \quad x_0 = 0$$

$$h) f(x) = x \arcsin x, \quad x_0 = 0.$$

Indicații la problemele propuse

5.2. a)

$$\frac{1}{3x-2} = -\frac{1}{5} \sum_{n=0}^{\infty} \left(\frac{3}{5}\right)^n (x+1)^n, \quad x \in \left(-\frac{8}{3}, \frac{2}{3}\right).$$

$$b) \sqrt{1+x} = \sqrt{2} \left(1 + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n-1} 1 \cdot 3 \cdots (2n-3)}{n! 4^n} (x-1)^n\right), \quad x \in (-1, 3).$$

$$c) \frac{1}{(x-1)(3x+1)} = \frac{1}{4(x-1)} - \frac{3}{4(3x+1)} = -\frac{1}{4} \sum_{n=0}^{\infty} (1 - (-3)^{n+1}) x^n, \quad x \in \left(-\frac{1}{3}, \frac{1}{3}\right).$$

$$d) \frac{1}{2} \ln \frac{1-x}{1+x} = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{x^{2k+1}}{2k+1}, \quad x \in (-1, 1).$$

$$e) \cos^2 x = \frac{1 + \cos 2x}{2} = 1 + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n 2^{2n-1}}{(2n)!} x^{2n}, \quad x \in \mathbb{R}.$$

f) Avem

$$f'(x) = \frac{1}{\sqrt{1+x^2}} = \sum_{n=0}^{\infty} C_{-\frac{1}{2}}^n x^{2n},$$

de unde

$$f(x) = x + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n 1 \cdot 3 \cdots (2n-1)}{2^n n!} \frac{x^{2n+1}}{2n+1}, \quad x \in (-1, 1).$$

$$g) e^{-x^2} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n x^{2n}}{n!}, \quad x \in \mathbb{R}.$$

$$h) x \arcsin x = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{1 \cdot 3 \cdots (2n-1)}{2^n n!} \frac{x^{2n+2}}{2n+1}, \quad x \in (-1, 1).$$